

Asia: VN/14302/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta uudeksi ilmastolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esityksestä

Suomen Lähetysseura kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä uudeksi ilmastolaiksi. Pidämme tärkeänä, että Suomi päivittää ilmastolakinsa vastaamaan Pariisin sopimuksen (SopS 75/2016) tavoitteita ja asettaa vahvan juridisen kehyksen ohjaamaan Suomea koti hiilineutraaliutta 2035.

Työmme köyhien maiden ilmastomuutokselle alttiiden ihmisryhmien kanssa on osoittanut, että kestävä kehityksen Agenda 2030 -tavoitteiden saavuttaminen sekä ihmisarvoisen elämän turvaaminen vaikeutuvat merkittävästi, jos ilmastomuutosta ei pystytä hillitsemään tai jos epäonnistutaan sen aiheuttamiin muutoksiin sopeutumisessa.

Näiden syiden vuoksi ilmastomuutoksen rajat ylittävä luonne ja vaatimus oikeudenmukaisuudesta vaikuttavat kansalliseen ilmastopolitiikkaamme. Aiheet juoksevat kirkkaana läpi koko lakiesityksen, mutta esitys jättää käsittelemättä keskeisen instrumentin, jolla Suomen ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuutta ja rajojemme ulkopuolisia vaikutuksia toimeenpannaan käytännössä: kansainvälisen ilmastorahoituksen.

PERIAATE:

Sikäli kun uudistuvan ilmastolain pyrkimyksenä on sovittaa kansallista politiikkaa osaksi Pariisin ilmastopoliittisen viitekehystä sekä turvata ilmasto-oikeudenmukaisuuden toteutuminen, Lähetysseura ehdottaa, että:

- Ilmastorahoitus on tunnistettava osaksi suomalaista ilmastopolitiikkaa ja siten se tulee sisällyttää ilmastolakiin.

- Raportointivastuu tulee ulottaa ilmastorahoitukseen ja raportoinnin tulee seurata Pariisin sopimuksen artiklan 13 kuvausta tiedon läpinäkyvyydestä ja artiklan 9 asettamia luonnehdintoja rahoituksen tavoitteista.

PERUSTEET:

1. Suomessa ilmastorahoitus on lähtökohtaisesti osa kehitysyhteistyötä. Ilmastorahoituksen linkki Suomen ilmastopolitiikkaan on jäänyt heikoksi, koska sitä ohjataan kehitysyhteistyön painopisteiden kautta. Ulkoministeriön ohjauksessa ilmastorahoitus ei ole saanut artikuloitua muotoa, jossa sillä olisi konkreettiset laadulliset tai määrälliset tavoitteet. Valtiotalouden tarkastusviraston raportti suosittelee järjestelmän jämäköittämistä niin tavoitteen asetteluun, vastuiden selkeyttämisen kuin raportoinnin osalta (katso, Suomen kansainvälinen ilmastorahoitus – Ohjaus ja tuloksellisuus, <https://www.vtv.fi/app/uploads/2021/05/VTV-Tarkastus-6-2021-Suomen-kansainvalinen-ilmastorahoitus.pdf>)
2. Vuoden 2022 valtiovarainministeriön talousarviossa ilmastorahoituksen arvioidaan kipuavan lähelle 200 miljoonaa euroa. Kyse on merkittävästä summasta, jota ohjataan ensisijaisesti melko läpinäkymättömänä viranomaistyönä ilman parlamentaarista tai julkista keskustelua. (katso Humalisto, N., Miras, E., 2021. Vertailu Suomen ilmastorahoituksen välikäsistä, Versuslehti <https://www.versuslehti.fi/kriittinen-tila/rahoitusta-ilman-jaettuja-vastuita-vertailu-suomen-ilmastorahoituksen-valikasista/>)
3. Ilmastolaki on puitelaki, johon voi kirjata prosessuaalisia velvoitteita, kuten asettaa tavoitteita ja tehdä raportointia koskien Suomen tuottamia ilmastovaikutuksia. Puitelakeja voidaan täydentää säädöksillä, mikä on joka tapauksessa ainut vaihtoehto kehittyvien kansainvälisten velvoitteiden ja käytäntöjen ohjatessa ilmastorahoitusta.

Hiilineutraaliustavoite ja päästövähennystavoitteet (2 §)

Taustoituksessa on tärkeää nostaa esiin, että Suomea sitoo Pariisin sopimuksessa muodon saanut ilmastorahoituksen mobilisointivelvoite.

Valtion viranomaisen ja kunnallisen viranomaisen edistämismääräys (5 §)

-

Suunnittelujärjestelmä, erityisesti uusi maankäyttösektorin suunnitelma (7–13 §)

7 §: Tässä osiossa suunnitelmallisuuden kehittäminen tulee koskea myös ilmastorahoitusta. Vastaavalla tavalla kuin maa- ja metsätalousministeriö veloitetaan maankäytön sektorin suunnitteluun, ulkoministeriö tulisi velvoittaa ilmastorahoitussuunnitelman valmisteluun noudattaen kolmannen pykälän menetelmällistä suositusta oikeudenmukaisuudesta: "The efforts of all Parties will represent a progression over time, while recognizing the need to support developing country Parties for the effective implementation of this Agreement."

9 §: Tässä kohdin ilmastorahoituksesta tulisi mainita, että sitä koskeva pitkän aikavälin suunnittelu on tiedeperustaista, että sen toimeenpanossa pyritään noudattamaan YK:n ilmastosopimuksen normatiivista perustaa ja että Suomi pyrkii ottamaan huomioon oikeudenmukaisen osuutensa (kasvavasta) ilmastorahoitusvelvoitteesta.

X §: Ilmastorahoitukselle on luotava selkeä suunnittelujärjestelmä. Luontevimmin tämä osuisi yhteen ja noudattelisi Pariisin sopimuksen 9. artiklan 5. momentin vuorovuotuista raportointia , jonka valtioneuvosto valmisteleo parlamentaariseen käsittelyyn.

Ilmastopolitiikan seuranta ja ilmastovuosikertomus (15–18 §)

18 §: Ilmastorahoitus tulee olla osa ilmastovuosikertomusta, koska se mahdollistaisi rahoitusta koskevan tuloksellisuuden julkisen ja parlamentaarisen arvioinnin.

Saamelaiskulttuurin edistäminen, saamelainen ilmastoneuvosto (mm. 14 §, 21 §)

-

Suomen ilmastopaneeli (20 §)

-

Muutoksenhaku (22 §)

-

Esityksen vaikutukset

Kokonaisuutena esitys tulee vahvistamaan Suomen ilmastopolitiikan johdonmukaisuutta ja tuloksellisuuden seurantaa. Toivomme lausuntomme jouduttavan kansainvälisen ilmastorahoituksen liittämistä osaksi kansallista ilmastopolitiikkaamme.

Muita huomioita

Toivomme, että seuraavat seikat huomioitaisiin osana lakivalmistelua.

1 §: Taustoituksessa tulisi nostaa esiin Suomen ilmastopolitiikan rooli ulkoministeriön hallinnonalalla, erityisesti kehitysyhteistyön painopisteenä ja läpileikkaavana teemana. Lisäksi kansainvälinen ilmastorahoitus on lähtökohtaisesti osa kehitysyhteistyötä. Kyse on johdonmukaisuudesta, sillä kansainvälinen ilmastorahoitus ulottaa Suomen hiilineutraalius- ja sopeutumistavoitteita Suomen kehitysyhteistyökohteisiin.

3 §: Pykälän sisään on kirjoitettu oikeudenmukaisuutta koskeva sisällöllinen määre, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja kestäväen kehityksen mahdollistamiseen niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Tämä soveltuu myös ilmastorahoituksen määrittelyyn.

Menetelmällinen kehittäminen, etenkin ilmastorahoitusjärjestelmän läpinäkyvyys, on yksi VTV:n 2021 tarkastuksen keskeisiä suosituksia ja Pariisin sopimuksen 13. artiklan asettama velvoite.

Ilmastorahoituksen vuoksi ilmastolakia tulisi tarkastella myös suhteessa kehitysyhteistyötä ohjaavaan lainsäädäntöön.

6 §: Tässä kohtaa lain tulisi määritellä se, mitä ilmastorahoitus on.

YK:n ilmastoneuvotteluiden keskeinen ongelma on yhteisten määritelmien puute , minkä vuoksi kansallisella päätöksenteolla on keskeinen rooli. (katso, J. Timmons Roberts, Romain Weikmans, Stacy-Ann Robinson, David Ciplet, Mizan Khan and Danielle Falzon, 2021. Rebooting a failed promise of climate finance, Nature Climate Change | VOL 11 | March 2021 | 180–182)

Esimerkiksi Suomen nykyiset määritelmät uudesta ja lisäisestä rahoituksesta perustuvat määritelmään, joka luotiin 2009 finanssikriisin jälkimainingissa. Budjettikehyksen ulkopuolelta allokoitu ilmastorahoitus, jossa mm. päästöhuutokauppatuloja ohjattiin ilmastorahoitukseen, loppui jo Sipilän hallituksen kehitysrahoitusleikkausten yhteydessä. Siksi Suomi toimittaa vanhentunutta (ja siten harhaanjohtavaa) tietoa koskien uutta ja lisäistä rahoitusta Pariisin sopimuksen artikla 9, pykälä 5 velvoittamassa suunnitelmaa koskevassa raportissa. (Katso, The UN, 2020, Biennial Communications received in accordance with Article 9, paragraph 5, of the Paris Agreement, <https://unfccc.int/Art.9.5-biennial-communications>).

Lisäksi rahoituksen yhteensopivuus OECD:n uusiin kehitysavun määritelmiin tulisi vahvistaa.

Humalisto Niko
Suomen Lähetysseura